

Pungunarrof 2020. Ný lög og ný þungunarrofskrá

Nýverið voru gefnar út á vef landlæknis tölur um [þungunarrof árið 2020](#). Er það í fyrsta sinn eftir gildistöku [nýrra laga um þungunarrof](#) sem tölfræði um þessa tegund heilbrigðisþjónustu er birt. Við gildistöku hinna nýju laga féllu úr gildi ríflega fjörutíu ára gömul lög um ráðgjöf og fræðslu varðandi kynlíf og barneignir og um fóstureyðingar og ófrjósemis-aðgerðir (nr. 25/1975). Með nýju lög-unum er meðal annars lagt til að hug-takið *þungunarrof* verði framvegis notað í stað orðsins *fóstureyðing*. Vísar þungunarrof til þeirrar læknismeðferðar þegar rof er gert á þungun konu, að hennar beiðni, annað hvort með læknis-aðgerð eða lyfjagjöf.

Ný ópersónugreinanleg þungunarrofskrá

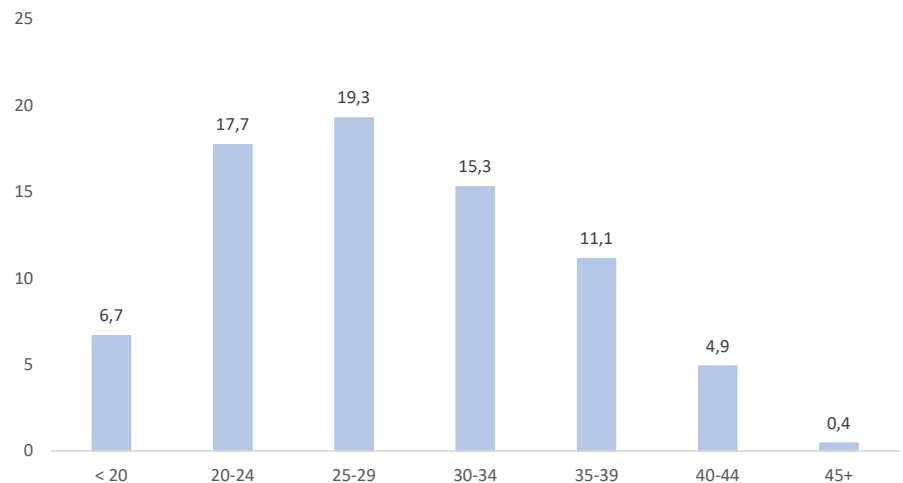
Samhliða breytingu á lögum um þungunarrof var óhjákvæmilegt að gera breytingar á ópersónugreinanlegri fóstureyðingaskrá embættis landlæknis sem hafði fram að lagabreytingu verið undirstaða tölfræði um þessar aðgerðir. Þannig byggði eldri tölfræði um þungunarrof á upplýsingum sem skráðar voru á umsóknareyðublað sem send voru embættinu eftir framkvæmd hverrar aðgerðar. Fyrirnefnd laga-breyting hafði hins vegar í för með sér að ekki þarf lengur samþykki heilbrigðis-starfsmanns fyrir þungunarrofi enda er það meginmarkmið hinna nýju laga að tryggja að sjálfsforræði þeirra kvenna

sem óska eftir þungunarrofi sé virt. Voru umsóknareyðublaðin því afnumin frá og með 1. september 2019. Hin nýja ópersónugreinanlega þungunarrofskrá landlæknis byggir nú á sjúkdómsgreiningum (ICD-10) og aðgerðakóðum (NCSP) er varða umrætt inngríp og skráð eru í sjúkraskrákerfi heilbrigðisstofn-anna. Þau gögn berast rafrænt til embættisins. Samhliða lagabreytingunni hefur því orðið breyting á uppruna gagna um þungunarrof auk þess sem hin nýja skrá inniheldur ekki jafn ítar-legal upplýsingar og eldri skrá. Tölur um þungunarrof fyrir og eftir árið 2019 eru því ekki fyllilega samanburðarhæfar og ber að varast að draga of miklar ályktanir um breytingar sem kunna að

vera milli árána 2018 og 2020. [Tölfræði þungunarrofa fram til ársins 2018](#), sem byggir á fyrri lögum og skráningu, má finna á vef embættisins.

Heildartölur og aldursbundin tíðni

Þungunarrof hér á landi voru 962 árið 2020 eða 11,3 á hverjar 1.000 konur á frjósemisaldri (15-49 ára). Sé litið til aldurs þeirra kvenna sem gangast undir þungunarrof má sjá að flestar aðgerðir eru gerðar hjá konum á þrítugsaldri (mynd 1). Árið 2020 voru nærri 52% allra framkvæmdra þungunarrofa hjá konum á aldrinum 20-29 ára sem er svipað og fyrir lagabreytinguna. Tíðni þungunarrofa árið 2020 var hæst hjá konum á aldrinum 25-29 ára, 19,3 á hverjar 1.000 konur á þeim aldri og

Mynd 1. Tíðni þungunarrofa miðað við 1.000 konur í hverjum aldurshópi, 2020.

Efni: bls.
Þungunarrof 2020. Ný lög og ný þungunarrofskrá 1

Ritstjórn
Sigríður Haralds Elínardóttir sviðsstjóri, ábm.
Védís Helga Eiríksdóttir

Ritstjóri
Hildur Björk Sigbjörnsdóttir

Embætti landlæknis

Katrínartúni 2
105 Reykjavík
Sími 510 1900
Bréfasími 510 1919
mottaka@landlaeknir.is
www.landlaeknir.is

16. árgangur. 1. tölublað. Janúar 2022

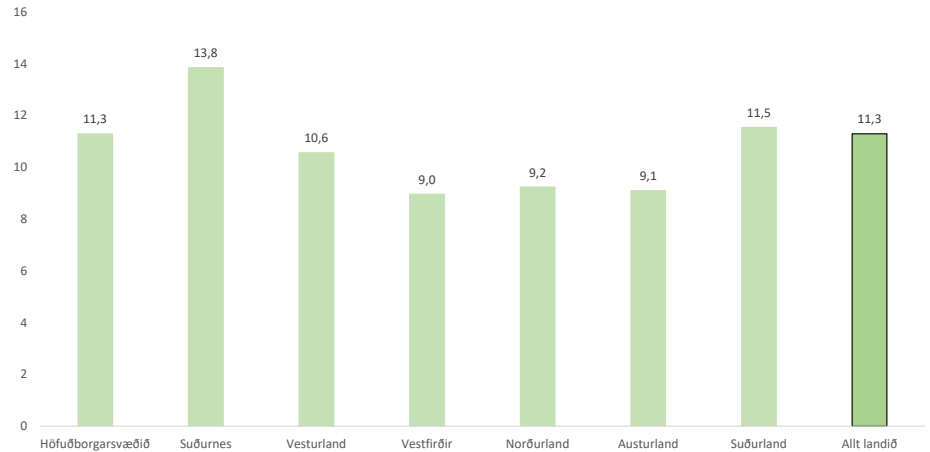
næsthæst hjá konum í aldurshópnum 20-24 ára (17,7/1.000 konur 20-24 ára).

Pungunarrof eftir búsetu kvenna

Nokkur munur var á tíðni þungunarrofa eftir búsetu kvenna árið 2020 (mynd 2). Þannig voru flest þungunarrof hjá konum búsettum á Suðurnesjum eða 13,8 á hverjar 1.000 konur á frjósemisaldri. Það er nokkuð yfir landsmeðaltali en tíðni þungunarrofa hjá konum á Suðurlandi og á höfuðborgarsvæðinu var hins vegar svipuð landsmeðaltali. Fæst voru þungunarrof hjá konum búsettum á Vestfjörðum, Austurlandi og Norðurlandi eða liðlega 9 á hverjar 1.000 konur 15-49 ára.

Meðgöngulengd og tegund meðferðar

Í hinni nýju löggjöf felst sú meginbreyting frá eldri lögum að konur hafa nú fullt ákvörðunarvald um að óska eftir þungunarrofi fram að lokum 22. viku þungunar, óháð því hvaða ástæður liggja að baki þeim vilja. Í lögum segir enn fremur að þungunarrof skuli þó ætíð framkvæmt eins fljótt og auðið er, helst fyrir lok 12. viku þungunar. Eftir lok 22. viku þungunar er einungis

Mynd 2. Tíðni þungunarrofa eftir heilbrigðisumdæmum miðað við 1.000 konur á frjósemisaldri (15-49 ára).

heimilt að framkvæma þungunarrof ef lífi þungaðrar konu er stefnt í hættu við áframhaldandi þungun eða ef fóstur telst ekki lífvænlegt til frambúðar og er þá gerð krafa um staðfestingu tveggja lækna.

Þrátt fyrir að löggjöf um þungunarrof hafi verið rýmkuð til muna þá gefa tölur fyrir árið 2020 ekki vísbendingar um að fjölgun hafi orðið á þungunarrofum sem framkvæmd eru síðar á meðgöngu. Þvert á móti var mikill meirihluti þeirra kvenna sem undirgekkst þungunarrof árið 2020 genginn skemur en 9 vikur eða liðlega 83% (mynd 3). Til samanburðar var meðgöngulengd við þungunarrof minna en níu vikur hjá um 80% kvenna árin 2017 og 2018. Þá var þungun rofin fyrir lok 12. viku meðgöngu í rúmlega 95% tilvika árið 2020. Er það svipað og undanfarin ár. Innan við tíu þungunarrof voru framkvæmd eftir meira en 20 vikna meðgöngu árið 2020 eða 0,8% af heildarfjölda allra þungunarrofa. Það hlutfall hefur lítið breyst undanfarin ár.

Þungunarrof sem framkallað er með lyfjum hefur verið valkostur hér á landi frá árinu 2006. Síðan þá hefur orðið sífellt algengara að endir sé bundinn á þungun með lyfjum í stað aðgerðar. Á árinu 2020 var hlutfall þungunarrofa

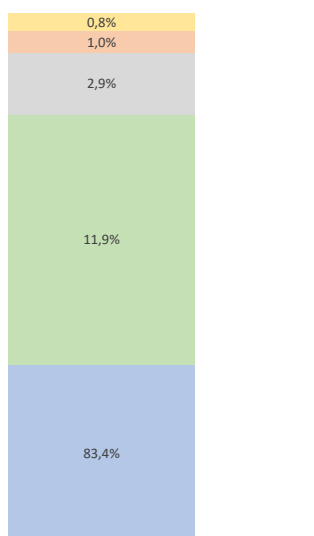
sem framkvæmt var með lyfjum tæplega 87%.

Samræmd skráning lykillinn að áreiðanlegri tölfræði

Eins og að framan greinir byggir hin nýja þungunarrofskrá landlæknis á skráðum sjúkdómsgreiningum og aðgerðakóðum í sjúkraskrákerfum heilbrigðisstofnana en fyrirfram skilgreind gögn berast embættinu nú rafrænt á hverjum sólarhring. Þessi nýja nálgun við öflun gagna um þungunarrof gerir kröfu um samræmda og vandaða skráningu heilbrigðisstarfsfólks. Embættið hefur beitt sér hvað þetta varðar en haustið 2019 voru meðal annars gefnar út [leiðbeiningar](#) um skráningu þungunarrofs og þær kynntar heilbrigðisstarfsfólki.

Í stuttu máli má segja að ekki séu vísbendingar um fjölgun þungunarrofa sem framkvæmd eru síðar á meðgöngu eftir að lögum um þungunarrof var breytt. Samtímis ber að hafa í huga að uppruni gagna í nýrri ópersónugreinanlegri þungunarrofskrá embættisins er ekki sá sami og fyrir lagabreytingu. Tíminn verður því að leiða í ljós hvernig tölfræði um þessa tegund heilbrigðisþjónustu kemur til með að þróast.

Hildur Björk Sigbjörnsdóttir

< 9 vikur 9-12 vikur 13-16 vikur 17-20 vikur 20+ vikur

Mynd 3. Þungunarrof eftir meðgöngulengd.